

## **В І Д Г У К**

офіційного опонента на дисертаційну роботу Павленкової Оксани Сергіївни «Особливості клінічного перебігу і профілактики карієсу зубів у дітей, що часто хворіють на гострі респіраторно-вірусні інфекції», подану на здобуття наукового ступеня кандидата медичних наук за спеціальністю 14.01.22 - стоматологія до спеціалізованої вченої ради Д 44.601.01 при Вищому державному навчальному закладі України «Українська медична стоматологічна академія» МОЗ України

### **Актуальність теми.**

У сучасній стоматології дитячого віку проблема діагностики, профілактики захворювань твердих тканин зуба, зокрема каріозних уражень, посідає провідне місце. Актуальним є питання зростання епідеміологічних показників поширеності карієсу в дітей в Україні. Треба відзначити, що несвоєчасне лікування у дитячому віці призводить згодом до тяжких незворотних уражень твердих тканин зубів та поширеності деструктивних форм ускладненого карієсу в дорослому віці та, як наслідок, значною втрати зубів. Сучасна концепція патогенезу карієсу як у дітей, так і в дорослих базується на тому, що порожнина рота розглядається як збалансована біологічна система, при порушенні рівноваги в якій виникає патологічний процес. Незважаючи на те, що у розвитку карієсу зубів в дитячому віці виділяють цілу низку різноманітних провідних факторів, до теперішнього часу немає цілком єдиної думки щодо системних патогенетичних механізмів, що безпосередньо чи опосередковано беруть участь у розвитку пошкоджень твердих тканин зубів, асоційованих з захворюваннями внутрішніх органів. Це викликає необхідність ретельного індивідуального вивчення стану організму і твердих тканин зубів у конкретного хворого, показників гомеостазу порожнини рота на початкових стадіях ураження - у дітей, що часто хворіють на гострі респіраторно-вірусні інфекції та впливу їх на

резистентність твердих тканин зубів. Такий підхід надає можливість розробити і впровадити своєчасні та ефективні лікувально-профілактичні заходи, що, у свою чергу представляє значний науково-практичний інтерес, що і обумовлює актуальність даного дослідження.

## **II. Достовірність і новизна наукових положень, висновків, рекомендацій, наукове та практичне значення дисертаційної роботи.**

Дисертаційна робота Павленкової Оксани Сергіївни виконана на сучасному науковому рівні та достатньому клінічному та лабораторному матеріалі. Вона присвячена підвищенню резистентності твердих тканин зубів дітей, які часто хворіють на гострі респіраторно-вірусні інфекції, шляхом вивчення факторів ризику виникнення карієсу в них та розробки профілактичних заходів.

Для вирішення поставленої наукової проблеми автором поставлені конкретні задачі дослідження. Отримані результати дисертаційної роботи, проведених наукових досліджень, висновки та рекомендації базуються на достатній кількості епідеміологічних, клінічних спостережень та лабораторних досліджень. Використані методи сучасні, адекватні поставленим задачам дисертаційної роботи їх об'єм дозволяє отримати вірогідні результати, які оброблені адекватними статистичними методами за допомогою спеціалізованих комп'ютерних програм.

Особливої цінності дисертаційній роботі надають положення наукової новизни, зокрема, автором вперше науково обґрунтовані та оцінені показники гомеостазу ротової рідини: зниження вмісту кальцію, неорганічного фосфору і рН ротової рідини що свідчить про карієсогенну ситуацію в порожнині рота.

Вперше досліджена активність лізоциму та уреазу ротової рідини, визначений ступінь дисбіозу, що засвідчує наявність у дітей, які часто

хворіють на гострі респіраторно-вірусні інфекції, клінічної декомпенсованої стадії дисбіозу порожнини рота.

Розроблений і впроваджений у клініку лікувально-профілактичний комплекс сприяє покращенню гігієни порожнини рота, підвищує швидкість слиновиділення, нормалізує показники в'язкості і рН ротової рідини, вмісту кальцію і фосфору в ротовій рідині, що позитивно впливає на процеси ремінералізації твердих тканин зубів та призводить до редукції приросту карієсу зубів у дітей до 62,9%.

Отже доведена ефективність запропонованих автором методик профілактики карієсу зубів у дітей, що хворіють на гострі респіраторно-вірусні інфекції на практиці переконливо підтверджена позитивними клінічними, біохімічними та лабораторними даними. Їх застосування дозволило досягти значного ефекту у більшості обстежених пацієнтів у віддалені строки спостережень. Отримані результати дозволяють автору рекомендувати науково обґрунтовані запропоновані методики лікування для застосування в широкій стоматологічній практиці в стоматологічних закладах України.

Отримані результати проведених наукових досліджень достатньо відображені в надрукованих наукових працях (14 робіт). У рекомендованих фахових виданнях опубліковано 9 праць, 1 - в закордонному виданні і отримано 1 деклараційний патент України на корисну модель.

### **III. Оцінка змісту роботи, її значення у цілому, зауваження щодо оформлення.**

Дисертаційна робота Павленкової Оксани Сергіївни «Особливості клінічного перебігу і профілактики карієсу зубів у дітей, що часто хворіють на гострі респіраторно-вірусні інфекції», побудована за традиційною схемою і складається з вступу, огляду літератури, розділів опису об'єктів та методів досліджень, 3 розділів власних досліджень, обговорення результатів

досліджень, висновків та списку використаної літератури, додатків. Дисертаційна робота викладена українською мовою на 164 сторінках. Бібліографія містить 212 першоджерела, з яких 45 закордонних. Робота проілюстрована 7 рисунками та 38 таблицями.

У вступі автор на основі вивчення найважливіших джерел літератури останніх років конкретно та повно обґрунтовує актуальність теми дисертації, її мету та задачі дослідження. Вступ викладено на 6 сторінках, особливих зауважень немає.

В огляді літератури на 16 сторінках машинопису представлений аналіз літератури щодо стану наукової складової питання етіології карієсу зубів у дітей, змінам гомеостазу ротової порожнини в дітей, які часто хворіють на гострі респіраторно-вірусні інфекції та сучасних способів профілактики карієсу зубів у дітей. Такий підхід до проблеми дозволяє автору логічно та у повному обсязі визначити всі фактори ризику, етіології, патогенезу, профілактики карієсу зубів у дітей, які часто хворіють на гострі респіраторно-вірусні інфекції.

У першому підрозділі подані сучасні уявлення щодо відомих на сьогодні етіологічних чинників карієсу зубів. Автором ретельно описані основні відомі на сьогоднішній день причинні аспекти даного захворювання. Але, на наш погляд, у такому обсязі опис загальновизнаних механізмів та етіологічних ризиків карієсу є зайвим та трохи переобтяжує даний розділ. На відміну від цього, питання гомеостазу ротової порожнини має безліч невивчених аспектів, що робить його ретельний опис в огляді літератури особливо актуальним. Більш того, слід відзначити, що саме у цьому підрозділі автор наводить відомі дані, щодо дітей з гострими респіраторними вірусними захворюваннями та робить наголос саме на цій категорії хворих. На наш погляд, такий детальний розподіл на підрозділи не є доцільним, оскільки наступний другий підрозділ є логічним продовженням першого і їх можливо було об'єднати.

Третій підрозділ огляду літератури присвячений аналізу сучасних способів профілактики карієсу зубів у дітей. Автором дуже ретельно переглянуті практично всі профілактичні напрямки сьогодення. Відзначена недостатня інформованість, щодо дітей молодшого віку з частими гострими респіраторно-вірусними захворюваннями в анамнезі. Як зауваження, на нашу думку, було б необхідно більш детально розглянути саме вже відомі на сьогодення схеми профілактики карієсу у дітей з обваженим загально-соматичним анамнезом саме цієї нозологічної групи, як безпосереднього предмету дослідження у дисертаційній роботі.

В розділі «Об'єкти та методи досліджень» наведена ретельна клінічна характеристика обстежених та застосованих клінічних методик дослідження. Приведені методики біохімічних та лабораторних досліджень. В цілому розділ викладений інформативно на 11 сторінках. Зауважень не має.

Третій розділ «Поширеність та інтенсивність карієсу, клінічні показники гомеостазу ротової порожнини в обстежуваних дітей, які часто хворіють на гострі респіраторно-вірусні інфекції» викладений на 21 сторінках. Складається із двох підрозділів логічно пов'язаних між собою. Перший підрозділ присвячений суто індексній оцінці карієсу у дітей з гострими респіраторно-вірусними інфекціями в анамнезі. Автором за допомогою 7 таблиць наведені основні показники поширеності та інтенсивності карієсу зубів. Як зауваження до підрозділу, слід зазначити, що не має необхідності у наведенні основних клінічних характеристик груп дітей, що були обстежені. Також наведення такого об'єму цифрового матеріалу також передбачало би його трансформацію у графіки та діаграми, що полегшило б його сприйняття. У другому підрозділі автором зроблено цілком зрозумілий підбір матеріалу для дослідження, що дозволило отримати, у свою чергу цілком логічні і закономірні результати щодо гігієни порожнини рота, кислотостійкості емалі, швидкості слиновиділення, рН, в'язкості та мікрокристалізації ротової рідини в дітей з груп, що досліджуються. Даний підрозділ ілюстрований тільки таблицями. Як

зауваження щодо викладення матеріалу треба відзначити, що інформативність табличного матеріалу не велика, та могла би бути представлена у графічних формах, більш слушних для сприйняття матеріалу.

Розділ 4 дисертаційної роботи присвячений порівняльному аналізу досліджуваних показників у дітей всіх груп спостереження. В результаті проведеного наукового пошуку, автором встановлено, що діти, які часто хворіють на гострі респіраторно-вірусні інфекції мають ярко виражену карієсогенну ситуацію у порожнині рота, належать до групи ризику за низьким вмістом іонізованого кальцію та неорганічного фосфору в ротовій рідині. Особливу увагу слід звернути на визначені автором рівень лізоциму та збільшення активності уреаз, що надає можливість визнати дисбіоз та некомпенсовану клінічну стадію. Даний розділ дозволяє автору логічно перейти до суто клінічного п'ятого розділу. А як зауваження до викладання матеріалу слід визначити аналогічно попереднім розділам низьку інформативність та наочність наведених табличних форм.

Розділ 5 дисертаційного дослідження підводить підсумок під попередніми науковими дослідженнями з приводу пошуку шляхів підвищення ефективності профілактики карієсу зубів у дітей, які часто хворіють на гострі респіраторно-вірусні інфекції. Це традиційний прикінцевий клінічний розділ. Але початок викладання матеріалу повинен відповідати безпосередній меті, цього розділу, визначенню результатів застосування обґрунтованої та запропонованої автором схеми. Тому матеріал, щодо обґрунтування призначення схем лікування та методики застосування запропонованих схем доцільно було б навести у попередніх розділах. Однак, слід зазначити, що у подальшому, протягом всього розділу, автору вдалося представити дані первинного, вторинного та заключного оглядів у порівняльному аспекті, що цілком відповідало призначенню цієї частини дисертаційної роботи. Крім того, автором застосована велика кількість матеріалу доказового характеру, наприклад таблиць, що були

синхронізовані при описанні результатів основної та контрольної груп, а також до та після лікування.

Отже аналізуючи розділи результатів власних досліджень треба відзначити приведені результати клініко-лабораторної оцінки застосування різних профілактичних схем у дітей з частими гострими респіраторно-вірусними інфекціями в анамнезі. Показана позитивна динаміка показників, що вивчалися після проведеного комплексу профілактичних заходів. Приведені клінічні дані та ефективність використання запропонованих методик профілактики. Клініко-лабораторними, біохімічними методами обґрунтована доцільність та показана висока ефективність запропонованих методик профілактики. Виявлена нормалізація рівня багатьох показників під впливом проведеного комплексного профілактичного підходу.

Розділ «Обговорення результатів дослідження» присвячений аналізу та узагальненню отриманих автором результатів дослідження. В ньому приведені обґрунтовані обговорення результатів проведених клінічних, біохімічних, досліджень, які порівнюються з отриманими раніше даними. В цілому відображені значення отриманих результатів для теорії та практики дитячої терапевтичної стоматології. Як зауваження до розділу, треба відзначити переобтяженість його інформацією, що наведена у попередніх розділах.

В цілому автором досить інформативно представлені отримані при проведенні дослідження результати, проте, як дискусійні, вважаю за необхідне поставити автору дисертації ряд запитань:

1. На які саме ланки патогенезу карієсу місцевого та загального плану спрямована найбільша патогенна дія високої частоти захворюваності на гострі респіраторно-вірусні інфекції у дітей?
2. Чи є класифікація за кількістю перенесених гострих захворювань дитиною за рік 1990 року останньою у вітчизняній літературі?
3. Які напрямки з профілактики карієсу у даній категорії хворих існують у закордонній літературі?

Проте, незважаючи на виявлені недоліки та запитання, принципових зауважень щодо оформлення, подання матеріалу в дисертації та суті викладених результатів немає.

Висновки цілком витікають із поставлених завдань та проведених автором досліджень, в повній мірі відображують основні цифрові тенденції по кожному розділу, Автореферат та опубліковані роботи повністю відображають основний зміст дисертації.

### **Заклучення.**

Дисертаційна робота Павленкової Оксани Сергіївни «Особливості клінічного перебігу і профілактики карієсу зубів у дітей, що часто хворіють на гострі респіраторно-вірусні інфекції», є закінченим самостійним науковим дослідженням, в якому отримані нові науково-обґрунтовані результати, що в сукупності розв'язують важливе наукове завдання підвищення резистентності твердих тканин зубів у дітей, які часто хворіють на гострі респіраторно-вірусні інфекції гастритом шляхом вивчення факторів ризику виникнення карієсу в них та розробки профілактичних заходів. За своєю актуальністю, метою і завданням дослідження, достовірністю і обґрунтованістю отриманих результатів дослідження, висновків і практичному значенню дисертація Павленкової О.С. відповідає вимогам пункту 11 про «Порядок присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника» ДАК МОН України (затверджено постановою Кабінету Міністрів України №567 від 24 липня 2013 р.), а її виконавець заслуговує присудження наукового ступеня кандидата медичних наук за спеціальністю 14.01.22 – стоматологія.

Офіційний опонент

завідувач кафедру стоматології  
дитячого віку, дитячої щелепно-лицевої  
хірургії і імплантології  
Харківського національного  
медичного університету,  
д.мед.н., професор



Р.С. Назарян